

ELIBERAREA ORAȘULUI ȘI ZONEI KROMĚŘÍŽ¹

Vladimír GARDAVSKÝ²

Situația militară generală din Moravia, în luna aprilie 1945. Înaintarea cu succes a aliaților pe fronturile din Europa și pe teritoriul fostei Cehoslovacii în primăvara anului 1945, în ciuda puternicei rezistențe depuse de armatele fasciste, anunța faptul că, în Europa, deci și în zona orașului Kroměříž, războiul se apropia de sfârșit.

Pe la sfârșitul lunii aprilie a anului 1945, o parte din „**Grupul Central**” al **Armatei Germane** aflat sub comanda mareșalului Schröner, cu cele trei armate ale sale și cu alte mijloace de care dispunea în regiunea Moraviei Centrale, era în pericol de a fi încercuit și distrus. Această puternică grupare militară germană avea aici la dispoziție un efectiv care număra aproximativ 180.000 de ofițeri și soldați, 2.500 de tunuri și aruncătoare de mine, 350 de tancuri și 300 de avioane. Deci o forță considerabilă. Armatele germane, retrăgându-se din diferitele zone de apărare și din orașele fortificate, vroiau să se concentreze treptat, cu pierderi cât mai mici, în Boemia Centrală și de aici să continue retragerea spre vest.

Fiind unul dintre orașele fortificate ale Moraviei, Kroměříž a avut și a jucat rolul său în această situație.

În încercuirea treptată a acestei grupări germane din Moravia, contribuția principală au avut-o însă **Fronturile 2 și 4 Ucrainene** ale **Armatei Sovietice**.

¹ Textul a fost dedicat „celor care în timpul celui de al Doilea Război Mondial au luptat și și-au jertfit viața pentru ca noi să trăim în libertate și pace”.

² Vladimír Gardavský (n. 1930) – a absolvit Academia Militară din Praga (specializarea: Cultură) în 1969. Tema lucrării sale de licență a fost legată de *Memorialul național de pe muntele Vítkov din Praga*. Și-a devotat întreaga carieră activităților culturale, întâi în cadrul armatei, iar mai târziu în diferite instituții municipale. În noiembrie 2009, președintele Traian Băsescu i-a conferit ordinul **Meritul Cultural în rang de ofițer**, pentru contribuțiile aduse la dezvoltarea relațiilor ceho-române și pentru studierea rolului armatei române pentru eliberarea Moraviei în 1945.

În cadrul **Frontului 2 Ucrainean**, care opera dinspre sud, sub comanda mareșalului Malinovschi, pe flancul drept ataca Armata 40 Sovietică și, alături de aceasta, **Armata 4 Română**.

Unitățile române acționau pe direcția Otrokovice, Hulin.

Dinspre Hodonin, în direcția Kyjov, Kroměříž, Prostejov, ataca Armata 53 Sovietică și alături de aceasta, dinspre Korycany spre Kroměříž și Kojetin, înainta **Armata 1 Română**.

În cursul lunii aprilie 1945, după luptele din Ungaria și Slovacia, trupele Frontului 2 Ucrainean au eliberat Bratislava (la 4 aprilie), Hodonin (la 14 aprilie) și Brno (la 23 aprilie).

Prin operațiunea Bratislava-Brno a început, din sud, încercuirea armatelor germane în Moravia.

În cadrul **Frontului 4 Ucrainean**, comandat de generalul de armată A. I. Ieremenco, care opera și în nordul și estul Moraviei, luptau Armatele 38, 18 și 1 Sovietice de Gardă. La luptele de pe acest front, în zona Ostravei, au participat și **Brigada 1 Tancuri Cehoslovacă** și **Divizia 1 Aeriană Mixtă Cehoslovacă**. După luptele crâncene de lângă Ostrava, în care armata germană s-a folosit, parțial, și de fortificațiile noastre de dinainte de război, la 22 aprilie a fost eliberată Opava, iar la 30 aprilie 1945 și Ostrava. Parte componentă a acestui front a fost și **Corpul 1 Armată Cehoslovacă**, creat în URSS, ce a intrat pe teritoriul Moraviei prin zona Javornik, la 4 aprilie 1945, după ce a luptat în Slovacia Centrală și de Vest. După luptele din zona Ostravei a început înaintarea trupelor sovietice și a primului corp de armată cehoslovac în direcția orașelor Olomouc, Přerov și Kroměříž.

Înțelegerea importanței operațiunii de încercuire desfășurată de cele două fronturi va facilita orientarea și înțelegerea situației de la Kroměříž.

Constituirea apărării germane a orașului Kroměříž. Dispozitivul de apărare a orașului Kroměříž a fost parte integrantă a dispozitivului de apărare a Moraviei, organizat și adoptat de germani. Punctele tari ale acestui dispozitiv/sistem de apărare îl constituiau orașele fortificate. Alături de Opava și Ostrava, trebuie menționate orașele Hodonin, Brno, Kroměříž și Olomouc. Operațiunile de fortificare au început în multe locuri încă din toamna anului 1944, iar în primăvara anului 1945 aceste lucrări erau încă în plină desfășurare.

Orașul Kroměříž a fost înconjurat, conform planului, de două zone de tranșee. Acestea formau un arc, pornind de la dealul Barbora spre Rataje, Vazany, Kotojedy, Tesnovice și, mai departe, prin Hraz spre pădurea Zamecek și spre Bilany. O atenție mai mare a fost acordată construirii unui puternic sistem de apărare în partea de est a orașului, de unde se aștepta atacul principal. Unele secțiuni ale sistemului de apărare nu au fost terminate, deși, în primăvara anului 1945, a fost mobilizată pentru construirea lor și populația civilă (care, prin moralul scăzut, nu a reușit să

contribuie la realizarea lor). Bineînțeles, în anul 1945, orașul Kroměříž era mult mai redus ca dimensiuni. Acolo unde astăzi găsim cartierele Oskol, Slovan, Zachar, Barborina sau șantierul Zamoravi, pe atunci erau grădini și câmpuri agricole. Cartierele de astăzi ale orașului, cunoscute sub numele de Vazany și Kotojedy, erau pe atunci comune independente, destul de îndepărtate de hotarele orașului.

Chiar și în oraș se desfășurau operațiuni de fortificare. S-au construit tranșee, posturi de tragere la intersecții și înaintea podurilor. Atât la intrările în oraș, cât și în locurile importante din centrul orașului s-au pregătit, împotriva tancurilor, șanțuri adânci, cu o lățime de 4 m. Peste aceste șanțuri erau construite, pentru pietoni, pe alocuri, podețe provizorii de lemn. Acestea se găseau în străzile Kojetinska, Havlickova și Kotojedska, la Ostry Roh, la cazarma Žižka, în fața hotelului Straka și în alte locuri. Au fost construiți, din trunchiuri robuste, pereți masivi – baraje antitanc (în străzile Vodni, Moravcova, Havlickova și în alte părți). În ultimele zile, străzile de ieșire din oraș au fost barate pe timp de noapte cu câmpuri de mine mobile. În câteva locuri din centrul orașului au fost construite și obstacole din sârmă. În mod special s-a asigurat apărarea cazarmii Žižka.

Pe măsură ce se apropia frontul, diferite organizații fasciste părăseau treptat orașul („Hitlerjugend”, stabilită în mănăstirea Lindovka și „Blitz Mädchen”, organizația tinerelor femei în uniformă militară). Începând cu anul 1942 a fost înființată pentru aceste organizații, în spațiile Liceului arhiepiscopal și a Liceului real, o școală militară. Orașul era părăsit și de familiile de nemți, activiști și unii colaboraționiști în intenția de a fugi din fața răspunderii și a pedepsei. O serie de soldați nemți din garnizoană erau dispuși să ofere propriile arme în schimbul hainelor civile pentru a putea, la momentul potrivit, să dezerteze din armată. Deseori vedeau situația în mod mult mai real decât comandanții lor.

Contribuția partizanilor și a mișcării de rezistență la eliberarea orașului Kroměříž. La înaintarea unităților de atac și la reducerea pierderilor umane și materiale, de un mare și important ajutor a fost creșterea activităților din cadrul mișcării de rezistență și a acțiunilor partizanilor. În cursul războiului s-au înființat și în zona noastră de referință diferite organizații de rezistență. Majoritatea însă, datorită turnătorilor, Gestapou-lui și a trădării lor, au fost lichidate. Mulți dintre membrii lor au fost arestați și ținuți în închisori și în lagăre de concentrare, unde o mare parte și-au pierdut viața. Alții au căzut în acțiuni de luptă. Apropierea frontului, spre sfârșitul războiului, i-a activat pe cei care au supraviețuit persecuțiilor. La mișcarea de rezistență au început să adere noi membri, mai ales din rândurile foștilor ofițeri ai armatei cehoslovace și tineret.

În februarie 1943 s-a înființat și a început să își desfășoare activitatea „Organizația secretă militară și civilă” (TVCO). Aceasta a acționat atât în

zona localităților Holesov, Bystrice și Kroměříž, cât și în zona orașelor Zlin și Přerov. Comandantul raionului Kroměříž a fost locotenentul-major Miroslav Ondrak.

Organizația TVCO a fost foarte activă mai ales în cadrul serviciilor de informații. După parașutarea grupului „Clay-Eva” (constituit din trei persoane trimise din Anglia), în zona Bystricei, TVCO a colaborat intens cu ei prin comandantul grupului, A. Bartos. Multe informații prețioase erau obținute prin intermediul maiorului J. Hübner, ofițer german antifascist care era și comandantul garnizoanei Schupo, de la Holesov. Aceste informații, precum și altele, erau predate de TVCO atât în străinătate, cât și, de la caz la caz, comandanților mișcării de rezistență și de partizani. Trebuie menționat că în zona dealurilor Hostynske și Vizovicke Vrchy și, mai târziu, în zona localității Chriby, a luat naștere, spre sfârșitul războiului, o puternică mișcare de partizani.

După înfrângerea Insurecției naționale slovace, **Detașamentul de partizani „J. Žižka”**, care era comandat de J. Usiak, a început treptat să se deplaseze, luptând în grupuri, spre Moravia (mai ales după luptele de lângă Velke Karlovice). Începând cu 29 septembrie 1944, **Detașamentul**, care mai târziu s-a constituit în **prima Brigadă cehoslovacă de partizani „J. Žižka”, din Moravia**, a desfășurat o activitate continuă, pe durata a 8 luni de zile. În toamna anului 1944, în timpul acțiunilor din munții Beskydy, detașamentul avea cca. 130 de oameni. Foarte curând a atras asupra sa atenția Gestapoului, care s-a străduit să-și trimită agenții săi printre partizani. În acțiunea de luptă de lângă Knehyne, în zilele de 2 și 3 noiembrie 1944, a fost rănit și comandantul detașamentului, locotenentul J. Usiak. În situația disperată în care se afla, pe 3 noiembrie, acesta și-a luat singur viața. A fost rănit și șeful statului major, căpitanul D. B. Murzin și alți partizani din conducerea detașamentului. În acea perioadă, partizanii detașamentului și ajutoarele lor erau urmăriți. K. H. Frank a declanșat acțiunea de urmărire a partizanilor în munții Beskydy, în cadrul operațiunii numită „Cocoșul de munte”, la care, între 16 și 22 noiembrie 1944, a trimis în jur de 13.000 de oameni înarmați (unități ale Wehrmacht-ului, SS-ului, Gestapoului și poliției). În timpul acțiunilor au fost uciși opt partizani, iar alți patru au fost luați prizonieri. Din rândul civililor care sprijineau partizanii, au fost arestate 13 persoane. Cu toate aceste pierderi, nu s-a reușit distrugerea detașamentului de partizani. În noiembrie 1944, partizanii, în grupuri mici, dar și individual, au început să se deplaseze, treptat, în spații noi, mai ales în zona dealurilor Hostynske și Vizovicke Vrchy. În jurul căpitanului D. B. Murzin (ofițer al armatei sovietice), a căpitanului I. P. Stepanov și a altora, a început să se constituie, de data aceasta, prima brigadă cehoslovacă de partizani **„J. Žižka”**. După experiența din Beskydy, aceasta se descentralizează în detașamente de luptă independente și în grupuri cu baze proprii. Statul

major al acesteia își schimbă locul. Din luna ianuarie 1945, brigada de partizani, prin detașamentele sale și prin grupurile de șoc, începe să activeze în spații noi. Alături de activitatea de culegere a informațiilor (date despre contingente, armament și deplasarea armatelor germane), desfășurau și acțiuni de diversiune: atacau căile ferate, șoselele, podurile, depozitele militare cu provizii, dar și pe militari și stațiile de jandarmi, dată fiind nevoia permanentă de arme și muniții, mai ales în condițiile în care rândurile partizanilor creșteau cu noi oameni (inclusiv prizonierii ruși și alți străini evadați). În acea perioadă s-a ajuns și la colaborarea dintre TVCO și statul major al brigăzii de partizani.

În luna ianuarie 1945 a început să activeze, în zona Chriby, **Detașamentul de partizani „Olga”**.

Deși la nivelul conducerii, datorită comandantului, au fost unele neajunsuri, partizanii au reușit, în afară de atacuri, culegerea de informații și lichidarea micilor unități germane (de exemplu, Bunci) și să participe la două evenimente importante. În ziua de 26 februarie 1945, după cercetări anterioare, un grup de 22 de partizani și cetățeni au ocupat gara de la Morkovice. Spre seară, au reușit să evacueze 24 de cisterne (512.600 l) de combustibil și materiale tehnice și să deterioreze alte vagoane cu echipament și material militar, provocând astfel pierderi considerabile bazei germane. După urmăriri intense în întreaga zonă, au fost arestați, interogați și condamnați, șeful gării atacate, A. Zavadil și unul dintre partizani, K. Kolarik. Amândoi au demonstrat mult curaj. Tribunalul special de la Brno i-a condamnat la moarte, iar pe 12 martie 1945, în închisoarea Cejl, din Brno, au fost executați.

O altă acțiune importantă desfășurată de grupul de șoc a Detașamentului de partizani „Olga” a fost capturarea comandantului Diviziei 16 Tancuri – „SS”, general-maiorul Diter von Müller. Aceasta s-a întâmplat în ziua de 19 aprilie 1945, cu ocazia vizitei sale la castelul de la Kostice, la contele Dubsky. În acest „castel-capcană” a fost apoi atras și preotul raionului Kroměříž, K. Koblschek, care a plătit cu viața această vizită. După câteva zile de drum plin de suferință prin masivul Chriby și urmărit de unitățile fasciste, grupul de partizani, împreună cu generalul capturat, a reușit să treacă frontul. Prizonierul prețios a fost predat, la 2 mai 1945, comandamentului Armatei 53 Ruse, care se afla, în acel moment, la Slavkov. Cu el a fost predat și planul de apărare a Moraviei. În consecință, în ziua următoare, avioanele sovietice aruncau printre unitățile germane aflate în luptă, manifeste cu apelul generalului Müller la capitulare.

Și activitatea preotului Vojtech Kral, din Zdounice, a fost deosebit de însemnată. Grupul de rezistență condus de el asigura colaborarea cu parașutiștii și ținea legătura cu partizanii din Kroměříž și împrejurimi. Grupul asigura arme, muniții, alimente, cazare provizorie și asistența

medicală necesare partizanilor. O mare importanță în înaintarea frontului spre Budapesta a avut-o atragerea colaborării căpitanului Stelezin, membru al serviciului de spionaj maghiar. Înaintea luptelor pentru Kroměříž, preotul V. Kral a predat comandantului unităților române informații și planul de apărare al orașului.

Grupul din Kroměříž, în frunte cu căpitanul Horacek și locotenentul J. Palir, folosind o stație de emisie capturată, a desfășurat, de asemenea, o activitate demnă de amintit – de procurare și transmitere de informații. Au reușit să-i convingă să colaboreze pe unii dintre angajații castelului arhiepiscopal, printre care și pe juristul Musialek și pe arhitectul J. Kaspar. Aceștia le-au furnizat multe informații importante pe care grupul le transmitea prin stație mai departe. Prin curajul și dârzenia lor au salvat din fața unei posibile lichidări, în perioada luptelor pentru Kroměříž, 300 de cetățeni ai orașului pe care fasciștii se pregătiseră, cu ordine de arest, să-i ia drept ostateci.

În primăvara anului 1945, la Kroměříž și în alte locuri existau câteva organizații de rezistență. Alături de comuniști funcționau grupările Sokol, Rezistența națională revoluționară, Mișcarea de rezistență a tineretului ceh, Grupul de rezistență din uzinele Magneton, ș.a. Grupul Samaritenii CCK, la rândul său, se pregătea să acorde, la nevoie, asistență medicală. În beciurile liceului din Kroměříž și-au instalat o infirmerie în care, în zilele de 4 și 5 mai 1945, au acordat ajutor unui număr de 25 de soldați și civili răniți.

La înaintarea unităților române și cehoslovace, un rol important l-au avut, uneori, partizanii și simplii cetățeni. Cunoscând terenul, au putut să le călăuzească prin pădurile masivului Chriby, pe dealurile Hostinske Vrchy și prin alte locuri. Mulți dintre ei au participat, apoi, cu arma în mână, la lupte armate. În acea perioadă, în multe locuri au izbucnit răzvrătiri împotriva fasciștilor. În provinciile Cehiei, pentru prima dată, cetățenii s-au ridicat cu arma în mână la **Přerov, la 1 mai 1945**, asaltul acestora fiind însă înăbușit în sânge. O astfel de acțiune s-a desfășurat apoi, în noaptea de 2 spre 3 mai, și la Vsetín. Revolta s-a întins repede și în alte orașe ale Moraviei și Boemiei, în multe locuri și cu participarea grupărilor de partizani. Toate aceste aspecte au dus la grăbirea înfrângerii fasciștilor și în regiunea de referință. Prima brigadă cehoslovacă de partizani „**J. Žižka**” a fost considerată drept una din cele mai mari unități armate de partizani din Cehia. La 5 mai 1945, efectivul brigăzii număra 1229 de partizani. Dintre aceștia, 927 erau cehi și slovaci, 257 erau cetățeni sovietici iar 46 luptători erau de alte naționalități. În total au căzut în luptă 304 partizani, iar alți 208 au fost răniți.

Înaintarea rapidă a Armatei 1 Regale Române spre Kroměříž. După Eliberarea orașului Brno, la 26 aprilie 1945, și a altor localități din Moravia de sud, o parte din forțele Frontului 2 Ucrainean au început manevra de încercuire a unităților nemțești aflate pe teritoriul Moraviei

Centrale. Frontul se apropia de Kroměříž. Din Est însă, din motive obiective, înaintarea Frontului 4 Ucrainean s-a blocat, de aceea armatele sovietice și române ai început să înainteze dinspre sud și vest.

La sfârșitul lui aprilie, atacul era purtat de **Armata 1 Regală Română (D.2 VM, D.19 I, D.10 I)**, în direcția Kyjov, Korycany, Kroměříž și Kojetin. Comandantul său, generalul de corp de armată V. A. Atanasiu a trimis la atac, în primul eșalon, trei divizii.

Divizia 2 Vânători de Munte, sub comanda generalului de brigadă C. Iordăchescu, înainta dinspre Stare Mesto, de-a lungul malului drept al râului Morava, spre Chriby. În zilele de 2 și 3 mai 1945, unitățile vânătorilor de munte au atins marginile zonei Chriby, pe linia Ujezdsko, Kostelany, Nova Dedina, Belov. În același timp, împreună cu partizanii detașamentului Olga, curățau pădurile de unitățile și grupurile fasciste care terorizau locuitorii din aceste zone. O mare tragedie a avut loc în localitatea Salaș, unde membrii organizației lui Vlasov, din serviciile Gestapoului, au împușcat mișelește 19 bărbați și o femeie.

Divizia 19 Infanterie, sub comanda generalului de brigadă G. Mosiu, după ce a eliberat orașul Kyjov, la 28. 04. 1945, a continuat să înainteze prin defileul Korycany în două direcții. Regimentele 94 și 95 Infanterie în direcția Neticce, Rataje și Kroměříž și Regimentul 96 Infanterie spre Zdounky, Selesovice, Vazany și Kroměříž. Această divizie a dus greul principal în luptele de cucerire a căilor de acces în oraș. În zilele de 2 și 3 mai 1945, Regimentele 94 și 95 Infanterie au dus lupte crâncene în dobândirea pădurii Rataje și a comunelor Rataje și Neticce. De pe pozițiile de apărare, unitățile nemțești depuneau o rezistență puternică. Aici au căzut mulți soldați români. Înaintând, Regimentul 96 Infanterie a dus lupte grele mai ales la Strilky, Zdounek, la cucerirea dealurilor de la moara Olsina și lângă comuna Selesovice pe care, la 04. 05. 1945, au eliberat-o. Apărarea nemțească era susținută aici de către artilerie, iar lângă Selesovice de tancuri și tunuri automate.

Divizia 10 Infanterie, sub comanda generalului de brigadă M. Cămărașu, înainta prin Litencice, Morkovice și Vezky. Pe 3 mai sunt eliberate localitățile Zlobice și Bezmerov. În aceste locuri s-au purtat lupte în special împotriva trupelor în retragere. Direcția principală a atacului a fost dusă apoi spre Kojetin. Cu o parte din forțele sale, pe flancul drept, trebuia să participe la eliberarea orașului Kroměříž. Până la 1 mai 1945, în această zonă au fost eliberate, în total, 33 de localități.

Deși comandantul german nu mai avea forțe și nici mijloace suficiente pentru a asigura apărarea orașului Kroměříž și pentru a ocupa toate zonele de apărare dinainte pregătite, în câteva locuri spre vest, a organizat și desfășurat lupte crâncene. O mărturisesc cele peste 60 de morminte și o serie de monumente din localitățile din această parte a raionului.

Pe flancul stâng, alături de Armata 1 Română, în direcția spre Vyskov, opera Armata 53 Sovietică, a generalului-locotenent I. M. Manașarov. În înaintarea sa, unitățile Armatei 53 Sovietice au eliberat, la 01. 05. 1945, localitatea Poclavice și alte patru comune ale raionului nostru.

Pe flancul drept, pe malul stâng al râului Morava, lupta Armată 40 Sovietică, a generalului-locotenent F. F. Zmacenco. Alături de aceasta, de-a lungul malului stâng al râului Morava, atacul a fost purtat de Armata 4 Română, sub conducerea generalului N. Dăscălescu. Aceasta venea dinspre Napajedla și înainte prin Tlumacov și Hulin.

Astfel, unitățile germane încep să fie încercuite de divizii sovietice și române care înaintează spre Moravia Centrală.

Ultimele spasme ale fasciștilor. Încă înainte de a începe atacul asupra orașului Kroměříž, comandamentul german a reușit să distrugă unele obiective importante din oraș și în împrejurimile lui. În acest scop, a fost chemată de la Vyskov Divizia distructivă. La 1 mai aceasta a distrus stația de emisie din spatele sanatoriului de psihiatrie, iar în după-amiaza aceleași zile a aruncat în aer podurile de beton de pe râul Morava, la Bezmerov și la Postoupek. Miercuri, pe 2 mai, la Kroměříž a avut aceeași soartă și podul de cale ferată de peste Morava, în direcția Zdounky, iar după-amiază și podul de cale ferată spre Kojetin. Unitatea a distrus și puntea de trecere peste Morava în apropierea centralei electrice Strz. Pe 3 mai a fost deteriorată sala cazanelor de la gară și au fost distruse macazurile căii ferate. Intenția de a distruge și unele unități ale uzinelor Magneton a dat greș. Tot pe 3 mai, unitatea specializată în distrugeri a montat, în structura unicului pod rutier existent, 12 bombe grele aeriene (în total 3000 Kg de exploziv). Deși au făcut tot posibilul să încetinească și să stăvilească înaintarea atacului dinspre vest, cel puțin temporar, nemții erau în pericol de a fi încercuiți deoarece dinspre sud și est se apropiau armatele cehoslovace, sovietice și române.

4 mai 1945 – zi hotărâtoare în lupta pentru Kroměříž. După luptele grele purtate de Divizia 19 Infanterie (română), înaintea luptei pentru orașul Kroměříž, în zilele de 2-3 mai, în zona localităților Šelešovice, Nětčice, Rataje, Regimentul 95 Infanterie (din subordinea diviziei române) a atins spațiul comunei Lutopecny, în apropiere de poalele dealului Borbořina (cota 261). Tocmai pe acest deal împădurit și pe povârnișurile sale comandamentul german a construit un nod puternic de apărare a orașului susținut de bariere de artilerie și de tun automate. De pe această înălțime puteau fi controlate importante căi de acces spre oraș. De aceea trebuia ocupat dealul Borbořina folosind chiar artileria. Orașul istoric trebuia menajat. De pe data de 3 mai, la statul major provizoriu de la Rataje, în baza informațiilor despre monumentele istorice ale orașului obținute de la învățătorul și traducătorul său domnul J. Žourka, comandantul Diviziei 19 Infanterie (române), generalul G. Mosiu, a hotărât că orașul nu va fi

bombardat și nici nu se va trage asupra lui cu tunuri grele. La atacul orașului urmau să fie folosite, numai în caz de absolută necesitate, doar tunuri ușoare de calibru până în 10,5 cm.

Atacul asupra orașului a început în ziua de vineri, 3 mai 1945, dis-de-diminează. Prin cooperarea deosebită derulată între cele trei divizii române precum și cu celelalte mijloace subsidii ale Armatei 1 Române, a început atacul orașului cu cinci regimente. Misiunea principală era cucerirea cotei 261 de către Regimentul 95 Infanterie/D. 19 I. și Regimentul 38 Infanterie/D. 10 I., care se găseau în vecinătate.

Primul atac, după o pregătire anterioară din partea artileriei, a fost respins de apărarea germană. Nici al doilea atac nu a reușit. Abia la orele după-amiezii, după o pregătire de foc concentrat și din partea artileriei și după învăluirea succesivă, cota 261 – Barbořina a fost ocupată. Peste 30 de ani, într-o scrisoare adresată președintelui consiliului municipal din Kroměříž, căpitanul armatei române J. Diaconu își mai amintea de lupta unității sale pentru cucerirea dealului și a orașului.

Din sud, de la primele ore ale zilei, au atacat și s-au apropiat de oraș unitățile vânătorilor de munte. În jurul orelor 11:00, ale aceleiași zile, unitățile Regimentului 96 Infanterie, împreună cu partizanii, au ocupat comunele Vážany și Kotojedy. În jurul orei 15:00, unitățile Regimentului 94 Infanterie au ajuns până lângă spital și, prin strada Havlíčkova, au înaintat spre centrul orașului. În orele după-amiezii unitățile Regimentului 96 Infanterie au înaintat de la Vazany spre cazarma **Žižkoým**, pe care au și ocupat-o. În același timp, dinspre Kotojedy, au ajuns și unitățile Regimentului 26 Vânători de Munte. Cu ajutorul partizanilor și a cetățenilor înarmați s-a reușit ca, până seara, nemții să fie scoși din partea de sud-est a orașului. Soldații nemți din oraș s-au retras, treptat, spre Štěchovice, Sladovny, din strada Havlíčkova și din alte părți spre centrul orașului. Retrăgându-se, aceștia au tras asupra unităților române, utilizând în acest sens cele patru tunuri pe care le aveau la dispoziție, în interiorul orașului.

Luptele cele mai crâncene de ocupare a orașului au început spre seară. După ocuparea dealului Barbořina, Regimentul 95 Infanterie a înaintat spre oraș pentru a-l cucerii, iar din nord se apropia Regimentul 38 infanterie/D.10 I (române). Cu ajutorul luptătorilor localnici, la orele 17:00, un grup de militari români a pătruns în Parcul „Podzámecká Zahrada”, iar de aici spre Sladvony și în Piața Centrală a orașului. Al doilea grup de militari a atacat prin strada Kojetinská și prin Štěchovice îndreptându-se apoi spre centru. Ambele grupuri au continuat apoi, cu ajutorul locuitorilor orașului, urmărirea unităților germane în retragere. Acestea s-au concentrat spre unicul pod rutier de pe râul Morava. În oraș au apărut, la ferestrele caselor, după 6 ani de zile, primele steaguri cehoslovace. La orele 18:30 a fost arborat un steag și pe turnul castelului. În jurul orei 19:00, când lupta

aproape încetase, retrăgându-se pe malul stâng al râului Morava, nemții au aruncat în aer, în urma lor, ultimul pod care unea ambele părți ale orașului. Explozia a afectat, în același timp și clădirile din preajmă. La orele 20:00, o mină de aruncător, trasă de pe pozițiile germane, de pe celălalt mal, din partea localității Bílany, a nimerit turnul castelului aprinzându-l. Prin eforturile susținute ale pompierilor și ale cetățenilor orașului s-a reușit localizarea focului și împiedicarea extinderii sale în restul castelului. Pagubele ar fi fost de nerecuperat.

În seara zilei de 4 mai 1945 partea orașului Kroměříž aflată pe malul drept al râului Morava, a fost eliberată. Misiunea stabilită de comandantul Frontului 2 Ucrainean, de a elibera orașul Kroměříž până în 6 mai 1945, a fost îndeplinită de către Armata Română înaintea termenului stabilit prin misiune. O parte din unitățile germane în retragere s-au oprit însă pe malul stâng, industrial al orașului. Aici au ocupat fabrica de zahăr, stația de gaze, uzinele Megaton, gara, străzile cartierului Zamoraví, parcurile Horní și Dolní. În următoarele zile aceste unități germane au constituit un pericol major pentru mulți locuitori ai orașului.

Lupta încă nu s-a sfârșit în oraș, dar viața în condiții de pace a început. Încă din seara zilei de 4 mai, împreună cu unitățile române care înaintau, a sosit primul comandant al orașului. Acesta era locotenentul-major Simaghin, ofițer sovietic. Prin ordinul său cu nr. 1, din 05. 05. 1945, sunt stabilite o serie de sarcini care să asigure siguranța, ordinea și refacerea vieții în oraș. În următoarea zi, pe 06. 05. 1945, acesta este înlocuit de căpitanul V. I. Gavrilov. Simpaticul și tânărul ofițer rus a colaborat, în următoarele zile, cu organele civile și militare din oraș la refacerea vieții. Misiunea în oraș s-a încheiat în iulie 1945.

Căpitanul de stat major František Zelinka a fost numit comandantul ceh al orașului. Apoi a fost înființată Garda Națională cu misiunea principală de a asigura ordinea în oraș. Deși au fost făcuți primii pași în condiții de pace, mai exista pericolul care venea de pe celălalt mal al Moravei. Astfel, în ziua de 4 mai, imediat după ocuparea malului stâng al Moravei, unitățile germane au luat drept ostateci toți bărbații localnici, pe care apoi i-au dus cu forța în localitatea vecină, Bílany. În același timp, pe 5 și 6 mai soldații nemți continuau, de pe celălalt mal, să tragă asupra orașului. Alți soldați germani se mai ascundeau încă în parcul castelului și în unele case din oraș. Și în aceste ceasuri s-au mai înregistrat morți și răniți. Pentru a se asigura siguranța orașului și a împrejurimilor sale a fost constituit un detașament de pază, creat din cca. 250 de voluntari. Doar o treime din aceștia dispuneau de arme. Principalul rol al detașamentului era paza și supravegherea malului drept al râului Morava, în zona dintre Bezměrov și parcul „Trávnícké Zahrady”, precum și împiedicarea unităților nemțești în încercările lor de întoarcere,

peste râu, în oraș. Și în aceste acțiuni au căzut câțiva cetățeni. În oraș au început arestările fasciștilor și ale colaboraționiștilor.

În seara de 5 mai, prin oraș au început să treacă coloane mari ale unităților române și sovietice care plecau să ajute la eliberarea altor teritorii ocupate în Moravia și Boemia. În acea zi a izbucnit și insurecția la Praga. Radiodifuziunea cerea ajutor. În aceeași zi, dar și în următoarea, din împrejurimile comunei Plešovec și din pădurea Chropyně, de pe malul stâng al Moravei, trupele germane au tras cu tunurile și aruncătoarele de mine asupra coloanelor române și sovietice care treceau pe șoseaua de la Kroměříž spre Kojetín.

Și în zona Zámoraví au avut loc conflicte armate. Unii partizani și străjeri au reușit să treacă în această parte, pe celălalt mal și, împreună cu localnicii, se străduiau să-i împingă pe nemți peste calea ferată. Astfel a crescut numărul morților și răniților. Abia în seara zilei de 6 mai, sub presiunea unităților cehoslovace și române, care înaintau dinspre Hulín, ultimele unități și grupuri nemțești s-au retras, definitiv, de pe malul stâng al Moravei, din pădurea Chropyně și din alte locuri, îndreptându-se, prin localitatea Chropyně, spre Přerov. Astfel, și în aceste locuri au sosit primele zile de pace.

Eliberarea părții de est a raionului Kroměříž. Rolul principal în eliberarea acestei zone l-a avut Corpul 1 Armată Cehoslovac, constituit în URSS, care, la acea vreme, îl avea comandat pe generalul Karel Klapálek. Generalul Ludvík Svoboda devenise, în acea perioadă, ministrul apărării naționale în guvernul nou numit. Pe flancul drept al Corpului 1 Armată cehoslovac se găseau unitățile de luptă ale Armatei 18 Sovietice care, în zilele din luna mai, au eliberat unele localități la nord de zona Bystřice și Holešov.

Corpul I Armată Cehoslovac, după lupte grele purtate în Slovacia de vest, a trecut, la 2 mai 1945, râul Váh și a continuat dificila trecere prin terenul accidentat al lanțului de munți Javorník. Brigada 4 Cehoslovacă a intrat prima în Moravia în dimineața zilei de 4 mai. Între timp însă, în noaptea de 3 spre 4 mai, a izbucnit la Vsetín o insurecție populară susținută de partizani. Raportul de forțe era însă în dezavantajul răsculaților. De aceea, Brigada 4 Cehoslovacă s-a grăbit să acorde acestora sprijinul său, trecând prin Velké Karlovice și Hovězi, iar în momentul critic a intervenit luptând alături de Brigada 1 Cehoslovacă. Orașul Vsetín a fost eliberat pe 04. 05. 1945. După un scurt popas, brigăzile Corpului de Armată Cehoslovac au continuat să înainteze pe două direcții principale.

Astfel **Brigăzile I și 3 Cehoslovace**, împreună cu statul major și alte unități au înaintat prin Valea Liptál reușind ca, până la 4 mai, să elibereze Vizovice. Au continuat apoi urmărirea dușmanului trecând prin Slušovice și Lukov, iar la 6 mai au eliberat și localitatea Fryšták.

Brigada 4 Cehoslovacă a înaintat de la Vsetín în direcția Valašske Meziříčí. Lângă localitatea Jablunka a trecut râul Bečva și după luptele purtate lângă Ratiboř și Hoštálková au ajuns în dealurile „Hostýnské Vrchy”, unde au așezat tabăra pentru odihna necesară înaintea luptelor finale. Dar acestea s-au desfășurat foarte repede. Pe 5 mai, în timpul nopții, soldații cehi s-au înfruntat cu unitățile nemțești care se retrăgeau din direcția Rajnochovice. Monumentul de pe dealul Tesák amintește de soldații cehoslovaci căzuți în această luptă. A doua zi, dis-de-dimineată, după o cercetare anterioară și după deplasarea prin Hostýn și Chvalčov, Brigada 4 Cehoslovacă a început lupta pentru cucerirea localității Bystřice pod Hostýnem. La această luptă au participat parțial și unitățile Armatei Sovietice care înaintau dinspre Valasske Meziříčí. Aceste forțe au lichidat mai ales focarele de rezistență ale nemților din jurul orașului. În după-amiaza zilei **de 6 mai 1945 a fost eliberată localitatea Bystřice pod Hostýnem**. În lupta de eliberare a acestui oraș și de cucerire a dealului Tesák au căzut 12 soldați cehoslovaci. Unitățile germane s-au retras în direcția Přerov. Din pozițiile de tragere construite pe dealul Bártovec, lângă comunele Břlavka și Prusinovice, s-au apărat trăgând în urmăritori. Unitățile Brigăzii 4 Cehoslovace s-au deplasat, apoi, mai departe, în direcția Holešov.

În cursul nopții de 5 spre 6 mai formațiunile de luptă germane au părăsit treptat pozițiile din Holešov și împrejurimi. Noaptea au trecut prin oraș în direcția Přerov. Datorită unui mic grup de rezistență din organizația TVCO de la Holešov, nu au reușit însă să arunce în aer podul peste râul Rusava. Generalul K. Klapálek și soldații săi au fost întâmpinați în centrul orașului de locuitorii din Holešov.

Brigăzile Corpului de Armată Cehoslovac și-au continuat înaintarea în direcția Hulín. În drumul lor, coloanele soldaților cehoslovaci erau atacate în multe locuri de mitralierele, aruncătoarele de mine și uneori chiar de tunurile unităților nemțești care se retrăgeau mai ales de la Tučapy, Rymice, Količín, și Pravčice. În câteva locuri au avut loc lupte cu urmări inerente – noi victime. De exemplu, lângă comuna Rymice, într-un atac mișelesc, au murit 18 soldați cehoslovaci, transmisioniști. În dimineața zilei de 6 mai a fost eliberată localitatea Hulín de către unitățile Armatei 4 Române care înaintau dinspre Tlumačov. Spre seara zilei de 6 mai s-au întâlnit la Hulín soldații români cu membrii Brigăzii 3 Independente Cehoslovace care au sosit de la Holešov.

După eliberarea localităților Bystřice pod Hostýnem, Holešov și Hulín se părea că la 6 mai, în zona Kroměříž, luptele au încetat. Dar nu a fost așa.

În timpul nopții de 6 spre 7 mai unitățile în retragere din zona Přerov și Kroměříž căutau treceri peste râul Morava ca să evite pe cât posibil încercuirile. S-au concentrat lângă Břest, de unde mitraliau puternic pozițiile

unităților cehoslovace. Pentru a putea continua înaintarea, această grupare trebuia lichidată. Această misiune a revenit Batalionului 4 Șoc/Brigada 4 Cehoslovacă, sub comanda căpitanului Ladislav Svátek. Batalionul a pornit la primul atac pe întuneric în ziua de 7 mai. Înainta dinspre Hulín spre Břest, de-a lungul căii ferate și a ocupat o parte din comuna Břest. Restul comunei a rămas în mâinile dușmanului. În cursul zilei, în comună s-a luptat intens și greu. De ambele părți au căzut morți și răniți. Batalionul pregătea un atac pentru orele 14:00, cu ajutorul artileriei. În același timp însă au început să înainteze spre Břest, venind de la Žalkovice, alte unități nemțești sprijinite de tancuri. S-a pornit o luptă crâncenă. Se trăgea cu toate armele. O parte din comună a fost în flăcări. S-a luptat pentru fiecare casă. Abia după trei ore de lupte intense unitățile nemțești au început să se retragă spre Prostějov. Această ultimă acțiune de luptă, de mare amploare, pe care au dus-o soldații cehoslovaci s-a soldat cu multe victime și răniți.

La cimitirul din Břest și-au găsit odihna de veci 12 dintre soldații Brigăzii 3 Cehoslovace. Alți opt au fost înmormântați la cimitirul din Hulín. 10 răniți în luptele pentru Břest nu au supraviețuit, murind la Kroměříž. Toți aceștia nu au apucat pacea care era atât de aproape.

După luptele de la Břest unitățile corpului cehoslovac au continuat urmărirea unităților nemțești prin comuna Chopyně, care a fost eliberată la 8 mai. Apoi au continuat prin Kojetín și Prostějov. După Prostějov, lângă Kostelec n. Hané se mai lupta încă împotriva dușmanului.

Vestea despre capitularea germană în noaptea de 8 mai 1945 a găsit unitățile Corpului 1 Armată Cehoslovac la Boskovice. Unitățile acestuia au înaintat apoi spre Praga. Îndelungata cale de luptă de la Buzuluk la Praga s-a încheiat la 17 mai 1945, prin marșul solemn al membrilor Corpului 1 Armată Cehoslovac prin Praga eliberată.

Se numără pierderile – primele sarcini la refacerea vieții în condiții de pace în orașul Kroměříž. Chiar în după-amiaza zilei de 5 mai 1945 s-a desfășurat la Kroměříž primul marș funebru și înmormântarea a 28 de soldați ai Armatei Române Regale care au căzut în lupta pentru eliberarea orașului. Cu o largă participare din partea soldaților români, a cetățenilor și clerului, sicriile au fost depuse în mormântul de sub *Teiul libertății* din piața Miličovo. Numele lor sunt trecute pe monumentul de lângă parcul „Květná Zahrada”. În zilele de 7, 8 și 10 mai au urmat înmormântările celor 21 de cetățeni care au căzut în lupta pentru eliberarea orașului Kroměříž.

În zilele de 13 și 14 mai au fost înmormântați, în Cimitirul din Kroměříž, 10 soldați cehoslovaci care au murit după ce au fost grav răniți în lupta de lângă Břest. În același timp, și în alte orașe și comune ale zonei Kroměříž cetățenii își luau rămas bun de la soldații, partizanii și cetățenii români, cehoslovaci și sovietici care au căzut în luptele pentru eliberarea zonei. Am anexat prezentului material, numele lor.

Fiind distruse podurile din oraș, s-a construit, în primul rând, o punte provizorie pe ruinele podului rutier. Pe 8 mai, genii sovietici au realizat un pod de pontoane peste râul Morava. Tot ei au construit, cu ajutorul unor cetățeni, în timp record, între 7 și 14 mai, un nou pod rutier de lemn lângă ruinele celui vechi, ce a fost folosit câțiva ani. Și astăzi se mai văd, în râu, resturile stâlpilor de lemn care amintesc de acest pod. S-a refăcut repede și rețeaua electrică, racordul de telefon și gaze de pe malul stâng. Din casele deteriorate, familiile s-au mutat în locuințe provizorii. Foarte repede au fost înlăturate barajele militare din oraș și împrejurimi și au fost acoperite tranșeele. Treptat, au început să funcționeze magazinele și serviciile. Viața a revenit, încet, la situația din timpurile de pace.

Primul Consiliu popular revoluționar din oraș a fost constituit la 8 mai, în spațiile hotelului Central. Avea la baza participarea paritară a tuturor partidelor politice. În următoarea zi, la 9 mai 1945, s-a desfășurat, în piața centrală, prima mare adunare a cetățenilor orașului Kroměříž. Alături de alți vorbitori, a luat cuvântul și comandantul orașului, căpitanul V. I. Gavrilov. Tot aici a făcut cunoscută cetățenilor capitularea germană și sfârșitul celui de al doilea război mondial în Europa.

În următoarele zile au început să se întoarcă, treptat, la casele lor cei care au supraviețuit terorii fasciste în închisori, lagăre de concentrare și marșuri ale morții.

A început un nou capitol al istoriei noastre postbelice.

Lista victimelor căzute în luptele de eliberare în zona Kroměříž în lunile aprilie și mai 1945

ZONA LOCALITĂȚILOR CHŘIBY; KORYČANY; MORKOVICE; ZDOUNICE
ȘI ÎMPREJURIMILE LOCALITĂȚII RATAJ (97 căzuți)

Membri ai Armatei Sovietice (6):

Burko J. D., Bartenev P. N., Zmulin P. A., Serenciuc S. N., Sabirzanov Ch. și un soldat necunoscut

Membri Armatei Române (62):

Koryčany: nouă soldați necunoscuți

Zborovice: Buțan P., Ciuca Th., Sprâncenatu I., Bombescu N., Daia D., Gheară I.,
Pupăză D., Morgan Gh., Stan A., Stancu D. și alți 3 soldați necunoscuți;

Počenice: Toma Z., Radu Gh. și un soldat necunoscut;

Rataje și Popovice: Renon V., Simuț J. și alți 4 soldați necunoscuți;

Střilky : Sudom N.;

Selešovice : opt soldați necunoscuți;

Nětčice: Ionescu D., Nistoran N., Boboc I., Balaci N., Cocar C., Costache M., Roșu M.,
Brăilov N., Daici N., Bagin I., Turcu I., Bădescu J.;

Zlobice: Filip V., Hămoșeanu C., Stoica C., Gheorghe I., Vasile J., Tuescu A., Dudu A., Ceaușu Gh. și alți 2 soldați necunoscuți;

Partizani și cetățeni (29):

David K., Dias M., Gaucerov T., Gloza J., Gremlica F., Hlaváč J., Fuksa B., Hlavinka K., Indrák J., Janča j., Kocián M., Kolařík K., Koupil A., Korš J., Lutonský J., Mlčoch A., Vrzal J., Vykoukal J., Zavadil A., Jucov S. S.;

ZONA ORAȘULUI KROMĚŘÍŽ (58 căzuți)

Membrii Corpului I de Armată Cehoslovac (10):

Friedman A., Dohniánský St., Lepčej V., Mikula A., Dukaj F., JUDR. Marcinko A., Puziak J., Rančák J., Sedmák F., Soltis Š.;

Membrii Armatei Române (28):

Noasa J., Bonchiș T., Baicu I., Bugălescu P., Gabuce A., Grigore N., Mucionin V., Matei P., Mițroș H., Oprea D., Păslea M., Popa J., Popovici J., Răbagia Ch., Stânga H., Sabuș I., Zăvpleanu M. și alți 11 soldați necunoscuți;

Cetățeni (20):

Adamik M., Duroň P., Gajdošík J., Hölter K., Hověžák F., Holík J., Jarabáč B., Kunccek B., Mlčák I., Moltaš I., Nistler N., Procházka F., Skříčka A., Sekera J., Šenkyřík R., Šiška F., Úlehla A., Zlatuška I., Zámostný Z., Zámostná M.;

ZONA LOCALITĂȚILOR BYSTRICE, HOLEŠOV ȘI HULÍN (117 căzuți)

Membrii Primului Corp de Armată Cehoslovac (64):

Bilavsko: un soldat necunoscut

Bystrice p. H., Chvalčny și Tesák: Brincko J., Bučák J., Kubíček V., Kunčák J., Kotulák J., Pupák J., Šurák J., Suchovič A., Škovráň P., Lomka J., Užík P., Vágner G., și un soldat necunoscut;

Holešov – Kolčín: Hajto A., Hmčiar J., Kerita I., Vlangert J., Suchanič N. și un soldat necunoscut;

Kostelec u Holešova: Filakovský M., Geza V. și un soldat necunoscut;

Pračice: Danielčák Š., Kureja P., Markovič Š.;

Rymice u Holešova: Adof A., Čapek E., Červen Š., Firenc J., Holub J., Hradiský J., Kuryliák Š., Michalka Š., Mucha J / cetățean / Pichrt Č. V., Povoda J., Prokop J., Sedík P., Tobis J., Tomáš A., Varga Š., Zlzeň J.;

Hulín: Barták J., Čuvaj M., Dubovecký P., Lendel M., Nerodolik J., Průša J., Spolník J., Vagner J.;

Břest: Baluch J., Cap N., Gebauer J., Premjak Ch., Kratochvil J., Levický V., Lipovský I., Lejtner O., Nerodolik J., Popovič V., Roman M., Schreiber J.;

Membrii Armatei Roșii (17)

Bystrice p. H.: Bașmerov M., Kuzmiak F., Nagomy S.;

Hlínsko p. H.: Dejin I. V., Jastrabov V. T., Zarypov L.;

Loukov: Kurușenko L., Scheieov K.;

Prusinovice: Godun V., Kasavarov A., Markovski I., Matvenko A., Slobodianin N., Teplov I., Zacharov V.;

Rajnochovice: Petrovici I.;

Vitonice: Sarigov N. ;

Partizani și cetățeni (36)

Břest: Kvasnička J. (partizan);

Bystřice p. H.: Bardinová O., Hrník A., Prokop Š., Soška K., Šrom V., Velikovský V.;

Hlinsko p. H.: Průša J.;

Kostelec u Holešova: 2 partizani valoni necunoscuți;

Měřutky: Podaný J.;

Míškovice: Navrátilová R.;

Podhradní Lhota: Pavelka E., Pučánek A., Smolka F.;

Roštění u Holešova: Halaška F., Matulík O., Mlčák V., Pagáč J., Polášek A., Pospíšil F., Pospíšil K., Pospíšil J.;

Rusava: Trnčák E.;

Skaštice: Otevřel Z., Vilimek J., Zavřel A.;

Vítonice: Holana F., Hradil M., Klvaňa A., Novák A., Novák E.;

Zářčí: Blažek J.

Žeranovice: Čapák L., Pravec F., Štěpaník F.;

VICTIME ÎN TOTAL LA ELIBERAREA ZONEI KROMĚŘÍŽ³:

	soldați	partizani și cetățeni
1. În luptele pe căile de acces din sud-vest	68	29
2. În luptele pentru oraș	38	20
3. În luptele pe căile de acces din nord-est	81	36
Total	187	85
Total general	272 persoane	

³ **Observație:** Această listă a victimelor a fost realizată doar pentru perioada hotărâtoare a luptelor de eliberare a zonei Kroměříž, adică lunile aprilie și mai 1945. Nu conține, deci, victimele căzute în perioada anterioară ocupației și se limitează doar la acelea din imediata apropiere a zonei în care s-au desfășurat lupte pentru eliberarea orașului Kroměříž. Lista a fost preluată din publicația Ing. Jar. Palir din anul 1980.

TABEL SINOPTIC
al principalelor unități de luptă în lunile aprilie și mai
în Moravia de sud-est

FRONTUL 2 UCRAINEAN,

comandant: mareșalul al URSS R. J. MALINOVSKI

șeful statului major: general-colonel M. V. ZAHAROV

Armată subordonată	Comandant	Direcția de atac
Armata 53 Sovietică	general-locotenent M. MANAGAROV	Hodonín-Kyjov-Vyškov
Armata 1 Română	general de corp de armată V. ATANASIU	Uh. Ostroh-Kroměříž
Armata 40 Sovietică	general-locotenent F. F. JMACENCO	Uherský Brod-Zlín
Armata 4 Română	general de corp de armată N. DĂSCĂLESCU	Napajedla-Hulín
Armata 7 Sovietică de Gardă	general-colonel M. S. ȘUMILOV	Mikulov
Armata 6 Sovietică Tancuri și Gardă	general-colonel A. G. CRAVCENCO	Břeclav-Brno
Corpul 1 Sovietic de Gardă Cavalerie-Mecanizat	general-locotenent I. A. PLIEV	Břeclav-Brno
Armata 9 Sovietică de Gardă	general-colonel V. V. GLAGOLIEV	Regiunea Znojmo
Armata 5 Sovietică Aeriană	general-colonel S. C. GORIUNOV	Sudul RCS

Alături de Armata 54 Sovietică a luptat Armata 1 Română

Alături de Armata 40 Sovietică a luptat Armata 4 Română

ARMATA 1 ROMÂNĂ – STRUCTURA

Comandant: General de corp de armată V. ATANASIU

Corpul 4 Armată	<u>Divizia 2 Munte, din Corpul 4 Armată</u>	
Divizia 2 Munte	comandant general de brigadă C. IORDĂCHESCU	direcția atacului luptă pentru ocuparea zonei Chřiby și Kroměříž
Divizia 3 Munte Divizia I Infanterie Gardă Regimentul 3 Artilerie		
Corpul 7 Armată	<u>Divizia 19 Infanterie, din Corpul 7 Armată</u>	
Divizia 2 Infanterie <u>Divizia 19 Infanterie</u> Divizia 9 Cavalerie Regimentul 7 Artilerie	Comandant general de brigadă G. MOSIU	direcția atacului: atacul principal asupra orașului Kroměříž
Alte formațiuni și unități militare independente	<u>Divizia 10 Infanterie</u>	

<u>Divizia 10 Infanterie</u> Regimentul I Infanterie Regimentul 2 Tancuri Detașamentul I Independent Artilerie Antitanc Detașamentul 9 Independent Artilerie Antitanc	Comandant general de brigadă M. CĂMĂRAȘU	direcția atacului: Morkovice-Kroměříž- Kojetín
---	---	---

The liberation of the city and zone of Kroměříž⁴

Abstract

The present study points out the military situation in Moravia, the zone of the city of Kroměříž on the territory of the Czechoslovakia towards the end of World War II (May 1945). It was there that the "Central Group" of the German Army was quartered, under the command of marshal Schröner, and consisting of 180.000 military staff, 2500 cannons, 350 tanks and 300 airplanes. Fortified German troops were surrounded by Fronts 2 and 4 of the Ukrainian Army. Together with the Ukrainian Front 2, commanded by marshal Malinowski, there fought also the Romanian troops in Army 1 and Army 4. A certain role in the resistance in this area was played by the Czech partisan squads. The study describes in detail the implementation of the respective military operations.

⁴ Rezumat tradus de Coralia Costaș.